

MI I AKTIV BARNEHAGE

DE MANGE INTELLIGENSENE (de 8 klokskapene).

I Aktiv barnehage er vi kjent med Howard Gardners teori om de mange intelligenser (MI). De ulike intelligensene kalles også klokskaper. Vi tror at mangfold og mestring er viktig i barnehagen. Barna i Aktiv barnehage får allsidige utfordringer, og alle får leke mye med det de mestrer og oftest velger når de får mulighet til medbestemmelse. Alle får utnytte sine sterke sider. Vi kan og bruke barnas sterke sider som en portåpner til å få utvikle klokskaper som barnet trenger å bli sterkere i.

Howard Gardner sier: Vi er født med evner, med evner av mange slag, og alle har vi evner i en eller annen retning. Intelligensene er uavhengige av hverandre, men samtidig også avhengige av hverandre. Vi har ikke våre sterke sider innen samme intelligens. Våre sterke sider er meget avhengig av stimuli, interesser og kultur. Hvis vi får lov til å utvikle sterke sider, får vi selvtillit, gå på - mot og nysgjerrighet, noe som kan åpne nye sider av livet og kulturen for oss. Intelligens er ikke et spørsmål om hvor mye vi vet, men et spørsmål om hvordan vi bærer oss ut når vi ikke vet hva vi skal gjøre.

Vi vil ha fokus på at alle har noe de er gode på. Dette skal styrke muligheten til å gi alle barn en plass i det sosiale fellesskapet.

Personalet i Aktiv barnehage er en mangfoldig og fargerik gjeng. Hver og en har sine sterke sider. Det er viktig at teorien om MI også brukes i personalgruppa. Vi skal bli gode på å la hver enkelt voksen få bruke sine sterke sider som en ressurs i barnehagen.

De mange intelligensene / de 8 klokskapene:

Sosial intelligens = menneskeklok
Personlig intelligens = selvklok
Språklig intelligens = ordklok
Kroppslig/motorisk intelligens = kroppsklok
Naturalistisk intelligens = naturklok
Logisk- matematisk intelligens = tallklok
Visuell/romlig intelligens = bildeklok
Musikalsk intelligens = musikk-klok

De syv fagområdene i Rammeplanen er utgangspunktet for det pedagogiske arbeidet i løpet av et barnehageår, samt arbeidet med kulturformidling i barnehagen.

Fagområdene og klokskapene henger sammen, og vil danne grunnlag i vår planlegging, dokumentasjon, observasjon og vurdering, samt refleksjon.

Rammeplan for barnehagen er vårt grunnlag i det pedagogiske arbeid, og MI brukes som et verktøy og forståelsesramme i vår planlegging, vurdering, refleksjon og i vårt observasjonsarbeid.

Her kommer en oversikt over de ulike fagområder, deres innhold og sammenhengen med MI:

ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI + SELVKLOK

Gjennom arbeid med etikk, religion og filosofi skal barnehagen bidra til at barna

- får kjennskap til grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon og blir kjent med religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål
- får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier
- får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og leve sammen på
- utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap.

Personalet skal

- formidle fortellinger og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer
- utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna
- bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltakelse kan støtte og utvide barnas tenkning
- identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna

0-3 år

- *vet hva en vil og ønsker å klare seg selv*
- *kan gi uttrykk for hvordan en har det*
- *viser ulike følelser*
- *kan motta og forstå en beskjed*
- *søker andre barn og voksne*
- *har evne til empati*

3-6 år

- *gir uttrykk for mestringsglede, er bevisst på hva en mestrer*
- *er selvstendig i hverdagsaktiviteter*
- *tør å protestere, argumentere og hevde sine synspunkt*
- *henvender seg til andre, tør å uttrykke seg i gruppe*
- *tør å prøve ting, takler utfordringer*
- *kjenner sine sterke og svake sider*

NÆRMILJØ OG SAMFUNN + MENNESKEKLOK

Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna

- oppmuntres til å medvirke i egen hverdag og utvikler tillit til deltakelse i samfunnet
- erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltakelse
- utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt
- blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner
- blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer
- blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur
- får kjennskap til nasjonale minoriteter.

Personalet skal

- sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre
- introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotyper og rasisme
- gi barna forståelse av at samfunnet er i endring, og at de inngår i en historisk, nåtidig og fremtidig sammenheng
- gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner
- gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen

0-3 år

- *viser glede over å se – møte andre barn og voksne*
- *liker å observere andre barn*
- *mestrer samspill, turtaking*
- *kan vise empati*
- *kan dele med andre*
- *kan motta og forstå en beskjed*
- *liker parallell-lek, imiterer*

3-6 år

- *liker å være sammen med andre barn i lek og aktiviteter*
- *liker å samarbeide*
- *mestrer enkel konfliktløsning*
- *viser empati, omsorg og tar hensyn til andre*
- *fungerer i fellesleker, i små og store grupper*
- *tør å ta egne initiativ*
- *føler ansvar*

KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST + ORDKLOK

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter.

Personalet skal

- skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer
- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter.

0-3 ÅR

- *Bruker peking som kommunikasjon*
- *Liker å bruke språk/kroppsspråk for å fortelle noe*
- *Sier det første ordet*
- *Forstår og utfører enkle instruksjoner*
- *Liker å være med på sanger med enkle bevegelser*

3-6 år

- *bruker rimord, tøyser og leker med språket*
- *viser glede over å fortelle om opplevelser*
- *bruker språket relevant i samsvar med situasjonen*
- *liker å høre historier, lese bøker, synge sanger*
- *forstår og kan utføre kollektive beskjeder*
- *er flink til å huske navn, steder og detaljer*
- *argumenterer godt*
- *interesserer seg for tall og bokstaver*

KROPP, BEVEGELSE, MAT OG HELSE + KROPPSKLOK

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna

- opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt
- blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold
- videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper
- opplever å vurdere og mestre risikofyllt lek gjennom kroppslige utfordringer
- blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser
- setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser
- får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid.

Personalet skal

- være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring
- bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile
- gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet
- bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser
- legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn.

0-3 år

- *trives med å være i aktivitet*
- *liker å få fysiske utfordringer*
- *liker å uttrykke seg med kroppen*
- *bli kjent med egen kropp*

3-6 år

- *finner glede i bevegelse og aktivitet*
- *liker å klare seg selv*
- *liker å bruke kroppen sin, trives godt i ulendt terreng*
- *søker kroppslige utfordringer*
- *liker å dramatisere og uttrykke seg med kroppen*
- *har god fin og grovmotorikk*
- *har kontroll på kroppen sin, god balanseevne*

NATUR, MILJØ OG TEKNOLOGI + NATURKLOK

Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna

- opplever og utforsker naturen og naturens mangfold
- får gode opplevelser med friluftsliv året rundt
- opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover
- får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen
- får kunnskap om dyr og dyreliv
- lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi
- får kjennskap til menneskets livssyklus.

Personalet skal

- legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring
- gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger, og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd
- synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om sammenhenger i naturen
- utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna

0-3 år

- *viser glede over å se – møte andre barn og voksne*
- *liker å observere andre barn*
- *mestrer samspill, turtaking*
- *kan vise empati*
- *kan dele med andre*
- *kan motta og forstå en beskjed*
- *liker parallell-lek, imiterer*

3-6 år

- *liker å være sammen med andre barn i lek og aktiviteter*
- *liker å samarbeide*
- *mestrer enkel konfliktløsning*
- *viser empati, omsorg og tar hensyn til andre*
- *fungerer i fellesleker, i små og store grupper*
- *tør å ta egne initiativ*
- *føler ansvar*

ANTALL, ROM OG FORM + TALLKLOK

Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna

- oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper
- leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på
- erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse
- bruker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse
- undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter
- undersøker og får erfaring med løsning av matematiske problemer og opplever matematikkglede.

Personalet skal

- bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen
- bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning
- styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning

0-3 år

- *viser glede over å bygge/stable tårn*
- *kan finne like farger*
- *liker å sortere leker*
- *forstår begrep stor – liten*
- *kan telleramse 1-2-3*

3-6 år

- *liker å bygge og konstruere*
- *liker spill, viser interesse for data*
- *liker å gruble, tenker logisk og kan resonnere*
- *liker å telle og kan telleramse opp til 20*
- *liker å lage mønster, sette ting i system*
- *viser interesse for ulike typer måleredskap*
- *liker å ha det ryddig rundt seg*

KUNST, KULTUR OG KREATIVITET + BILDE- OG MUSIKK KLOK

Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna

- har tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer
- tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne
- møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre
- bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk
- opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet.

Personalet skal

- samtale med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk
- gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur
- være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur
- være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene
- motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer
- synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom
- gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst
  - og kulturuttrykk fra fortid og samtid
- bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen.

0-3 år

- *liker å kjenne, smake og utforske ulike typer materiale*
- *liker å lytte til musikk og sang*
- *liker å bevege seg til musikk og lage rytme med kropp og gjenstander*

3-6 år

- *viser skaperglede, fantasi og kreativitet*
- *liker å legge puslespill og løse oppgaver*
- *har sans for form og farge*
- *god til å kjenne igjen detaljer og orientere seg ute og inne*
- *liker å utforske*
- *liker å lytte til musikk og sang*
- *liker å lage egne sanger, rim og regler*
- *er god til å huske tekst og melodi*
- *like å tegne og skape*